

चैतन्य साधना

श्री स्वामी समर्थ

भक्त कैवारी स्वामी समर्थ

स्वामीमहाराजबाबल, १८५६ ते १८७८ या बावीस वर्षांच्या कालखंडात केव्हा परमादराने होता आणि त्यांचे दर्शन होताच त्या काळातील विविध जातीजमाती-समाजांमधील मंडळी किती भारावून जात, हे त्यांच्या शिष्यांनी आपापल्या परिसरात त्या वेळी उभ्या केलेल्या मठांवरून पाहता येते. ही सारी मंडळी एका राज्यातील नव्हती. कोणी कर्नाटक, कोणी गुजरात, कोणी बंगल्यापासून नागपूरपर्यंतचे. माझ्या गेल्या काही दशकांमधील भ्रमंतीत त्यातील कित्येक मठ मी पाहिले. त्यात मराठाड्यातील केज असो की नगरमधील असो, चिपळूणच्या मार्कंडेयिनीतील असो की वेंगुळें कंभमधील, बिलिमोरा, सुत, बडोदे असे गुजरातेतील असोत; एक घ्याय म्हणून तेथे सतत जात-येत राहिलो. प्रत्येक मठामागे एक संत, एक सत्पुरुष वा अध्यात्मातील मोठे व्यक्तिमत्त्व पाहता येते. स्वामींनी त्यांच्या विलक्षण सामर्थ्याने साऱ्यांना आपल्याकडे खेचून घेतले. त्यातीलच पुढील रोमांचक हकीकत. चिपळूणमधील बहादूरशा नाक्याकडून रचिनाक्याकडे जाणाऱ्या गावातील मुष्य रस्त्यावर उजवीकडे मार्कंडेया स्वामी समर्थचा मठ आहे. स्वामींचे परमभक्त श्रीगोपाळबुवा केळकर यांनी तो स्थापन केला. या मठात मी चार-पाच वेळा जाऊन आलो आहे. गोपाळबुवा हे सिंधुदुर्ग जिल्ह्यातील. त्यांना पोटाचा विकार होता. त्यांनी खूप उपचार केले; पण आजार हटेना. शेवटी सर्व ईश्वरावर सोपविले. आजार बरा झाल्यास सर्व कामधंदा सोडून ईश्वराच्या अर्थात सत्पुरुषाचे सेवेत उर्वरित आयुष्य घालवण्याचा निर्णय केला. तसे ते बरे झाले. त्या नंतर त्यांनी विचारार्थक अक्कलकोटचा रस्ता धरला. स्वामींची कीर्ती त्या वेळी देशभर पसरलेली. खासबागेत स्वामी नेहमीप्रमाणे आले होते. गोपाळबुवांना तेथे त्यांचे दर्शन झाले. जवळ पैसे असे नव्हतेच. त्यामुळे मधुकरा मागून निवाह आणि स्वामींचे दर्शन असा कार्यक्रम त्यांनी चालवला. पुढे स्वामींनी त्यांना स्वप्नदर्शनही दिले, अनुग्रहही केला. एकदा अशी घटना घडली की त्यांना आंधोळीसाठी ब्राह्मणांनी भांडे मागून दिले नाही. त्यांनी अन्य एका व्यक्तीकडून घेतले. त्या काळी जाती-पातीचे प्रश्न होते. कोण्या एका बळवंतराव नावाच्या गृहस्थाने गोपाळराव बाटले हे पाहताच टोचून बोलण्यास सुरुवात केली. इतकेच नव्हे तर, ते भंडाऱ्याच्या निमित्ताने जेवावयास बसले असता बळवंतरावांनी 'हा बाटलेला' म्हणून गोपाळरावांचे पान पंक्तीतून बाजूला ठेवायला लावले. ही आपली अप्रतिघ्रा म्हणून गोप-लाह्यांना अतिदुःख झाले. त्यांच्या डोळ्यांतून अश्रू ओघूळले! कोणत्याही मोठ्या भंडाऱ्यात भंडारा घालणारे जे कोणी ते, स्वामी समर्थांचे पानही स्वतंत्रपणे नेवेद्य म्हणून वाढून ठेवत. स्वामी कधी जेवावयास येत, कधी येत नसत. या वेळी ते आले नाहीत. त्यांचे नेवेद्याचे पान (ताट) समर्थकडे लोक घेऊन गेले. लगेचच स्वामींची मुद्रा उग्र झाली. ते तीन-चार वेळा म्हणाले, 'आम्ही बाटले. आम्हाला शिवू नका. आम्ही जेवत नाही.' स्वामी त्या नंतर सायंकाळपर्यंत रागातच होते. ते पुढे रात्री जेवले. हे सारे आपल्यासाठी हे लक्षात घेऊन गोपाळरावांना पुनश्च अश्रू आवरेनात. त्यांनी स्वामींच्या पायांवर मस्तक ठेवले. उपद्रवकारी बळवंतरावांचे दिवस या नंतर फिरले! गोपाळराव या नंतर काही काळ अक्कलकोटला होते. पुढे स्वामीसुतांनी (या पूर्वी म्हटल्याप्रमाणे) हे स्वामींचे अनन्यभक्त होते, त्यांनी मुंबईस कांदेवाडीत मठस्थापना केली. 'गोपाळरावांसाठी स्वामींच्या पादुका ब्रह्मचारीबुवांनी (हे कांदेवाडीच्या मठात होते) चिपळूणला आणून दिल्या. त्याच आज तेथील मठात आहेत. सन १८७४ मध्ये गोपाळरावांनी पादुकांची सर्वतोपरी पुजाअर्चा प्रारंभ केली, ती आजपर्यंत मठात चालू आहे. स्वामी समर्थानी सर्वांना आपलेपणाने वागवले, भेदाच्या खोटी कल्पना मुळातून उखडवून भक्तांना पोटाशी धरले, त्यांचे गोपाळराव केळकर हे उदाहरण. (सुरत-वेंगुळें मठ पुढील लेखात.)

एस. के. कुलकर्णी

क्रमशः (उद्याच्या अंकात जीवनविद्या मिशन)

विलेपार्ले येथे कार अपघातात तरुणाचा मृत्यू

मुंबई, सोमवार - विलेपार्ले येथे भरवेगात जाणाऱ्या कार अपघातात अकुल्ला हनीफ साकियान या तरुणाचा जागीच मृत्यू झाला तर शिव व मुलुंड येथील अन्य दोन अपघाताच्या घटनेत एका वृद्धासह महिला जखमी झाली. याप्रकरणी नवघर पोलिसांनी आरोपी कारचालकास अटक केली तर दोन गुन्हांतील कारचालक अपघातातून पळून गेल्याचे पोलिसांनी सांगितले. रविवारी रात्री सव्वातीन वाजता विलेपार्ले येथील परिचम दुतप्रती महामार्गावरील सेंटार ब्रिजवर एका भरवेगात जाणाऱ्या कारने दुसऱ्या कारला धडक दिली होती. या अपघातात अकुल्ला हा तरुण जखमी झाला. त्याला तातडीने शासकीय रुग्णालयात दाखल करण्यात आले होते. यावेळी त्याला डॉक्टरांनी मृत घोषित केले. याप्रकरणी विलेपार्ले पोलिसांनी अपघाताची नोंद केली आहे. दुसऱ्या अपघात शनिवारी रात्री पावणेदहा वाजता शिव येथे झाला. ललिताराजेस ओंबळे ही महिला धारवी परिसरात राहते. ती रस्ता क्रॉस करीत होती. यावेळी एका कारने तिला धडक दिली. त्यात ती गंभीर जखमी झाली होती. अपघातातून कारचालक तेथून पळून गेला होता. मुलुंड येथील तिसऱ्या अपघातात दत्त रामच्या गुडा हे वृद्ध जखमी झाले. दत्त हे नवी मुंबईतील बेलापूर येथे राहतात. शनिवारी दुपारी पावणेदोनवाजता ते त्यांची रिक्शा मुलुंड ऐरोली वाहिनीवर पु टर्न घेत होते. यावेळी एका कारने त्यांच्या रिक्शाला धडक दिली होती. याप्रकरणी नवघर पोलिसांनी आरोपी कारचालकास अटक केली.

भाऊ नारकर यांच्या चरित्राचे प्रकाशन

मुंबई, सोमवार (प्रतिनिधी)- परिवर्तन मुंबई व भाऊ नारकर स्मृती समिती आयोजित व्याख्यान व ग्रामविकास महर्षी नारकर भाऊ या जीवन चरित्राचे प्रकाशन रविवार, दि. २९ ऑक्टोबर रोजी होणार आहे. हा कार्यक्रम सुरेंद्र गावस्कर समागृह, मुंबई

मनसेच्या २२ कार्यकर्त्यांना अटक

मुंबई, सोमवार (प्रतिनिधी) - अखिल चित्रे, संदेश गायकवाड, हेमंत गायकवाड, विनल दर्हिकर, चंद्रशेखर माडव, विशाल शिरवडकर अशी सहाजणांची नावे असल्याचे पोलिसांनी सांगितले. काल रात्री साडेआठ वाजता मनसेच्या कार्यकर्त्यांनी सांताक्रुझ येथील स्टेशन रोडवरील काही फेरीवाल्यांविरुद्ध धडक मोर्चा काढला होता. यावेळी या कार्यकर्त्यांनी जोरदार घोषणाबाजी करून तिथे असलेल्या काही फेरीवाल्यांना शिवीगाळ करून मदतीत करण्यास सुरुवात केली. काही वेळाने त्यांनी काही फेरीवाल्यांना धक्काबुक्की केली आणि नंतर त्यांचे स्टॉलचा तोडफोड केली होती. त्यामुळे परिसरातील वातावरण तंग झाले होते. मनसे कार्यकर्त्यांच्या

बीड जिल्ह्यात भाजपचेच वर्चस्व

राष्ट्रवादी काँग्रेसचे धस भाजपच्या मार्गावर

मुंबई, सोमवार - बीड जिल्ह्यातील ६५ टक्के ग्रामपंचायती या भाजपकडे आल्या असून परळी तालुक्यात आम्ही थोडे कमी पडलो तरी, राष्ट्रवादीच्या ताब्यात असलेल्या भाजपने बिनविरोध जिंकल्या आहेत. असा दावा ग्रामविकास, महिला बालकल्याण मंत्री पंकजा मुंडे यांनी प्रकरांशी अनौपचारिक गप्पा मारताना केला. दरम्यान अडी तालुक्यातील माजी मंत्री सुरेश घस हे सध्या पंकजा मुंडेच्या निकटवर्तीयात गणले जात आहे. ते लवकरच मुख्यमंत्री व पालकमंत्र्यांच्या संमतीने भाजपमध्ये प्रवेश करणार असल्याचे घस यांनी दिलेल्या एका मुलाखतीत स्पष्ट केले आहे. बीड जिल्ह्यातील भगवान गडावरील दर्शन सोहळा व त्यावरील आलेले निर्बंध त्या विरोधात सावरगाव येथे पंकजा मुंडे यांच्या नेतृत्वाखाली झालेला दसरा मेळावा व ग्रामपंचायत निवडणुका यावर आपण गेले महिन्याभर लक्ष केंद्रित केले होते. राष्ट्रवादीकडे पूर्वापार असलेल्या ग्रामपंचायती

भाजपकडे आल्या आहेत, असेही त्यांनी स्पष्ट केले. विरोधी पक्ष नेते धनंजय मुंडे यांना मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांचा वरद-हस्त आहे का? असे विचारले असता पंकजा मुंडे म्हणाल्या, तसे मुळीच नाही. शेवटी पक्ष वाढवायचा असल तर आम्ही सर्वजण एकत्र आहोत. ते विरोधीपक्ष नेते असल्याकारणाने बाहेर तशी हवा पसरवतात. मात्र, त्यात दुसऱ्या नाही, असेही मुंडे म्हणाल्या. विरोधी पक्ष नेते धनंजय मुंडे हे भाजपमध्ये प्रवेश करणार असल्याचे बोलले जाते. यावर विचारले असता पंकजा मुंडे म्हणाल्या, मला त्याची कल्पना नाही. मात्र तेही भाजपच्या चाकोरीत वाढले आहेत. हे नाकारता येणार नाही. धनंजय मुंडे हे माझे विरोधक नाहीत. मग मी त्या संदर्भात त्यांच्याबद्दल चर्चा का करावी, असा सवालही त्यांनी केला. बीड जिल्ह्यातील ८० ते ९० टक्के सत्तास्थानी सध्या भाजपकडे आहेत.

जिल्हा बँक, जिल्हा परिषदा, पंचायत समिती, आता ग्रामपंचायतीमध्ये परळी नगरपालिका व परळीचा विभाग हा गोपीनाथराव मुंडे असतानाही आमच्यामागे नव्हता. तिथे भावकीचे राजकारण आहे. परळीमध्ये धनंजय व माझे चुलते सरपंच होते. पूर्वीपासून हे सत्तास्थान आमच्या घराण्याकडे असल्याने हा भावकीचा प्रश्न होता. सुरेश घस पाटोपाट राष्ट्रवादीचे माजी मंत्री जयदत्त अण्णा क्षीरसागर हे भाजपमध्ये लवकरच येणार असल्याची चर्चा आहे. त्यावर पंकजा मुंडे म्हणाल्या, जिल्हा परिषद अध्यक्षपदाच्या निवडणुकीत त्यांनी आम्हाला मदत केली. जिल्ह्यातील ते बडे नेते आहेत. त्यांच्याबद्दल आम्हाला आदर आहे. मात्र ते भाजपमध्ये येणार याबाबतची कुठलीही चर्चा नाही. ८५ ग्रामपंचायतीवर आपले वर्चस्व राष्ट्रवादीचे माजी मंत्री सुरेश घस यांनी प्रकरात परिषद घेऊन तीन दिवसांपूर्वी मी अजित पवार यांना स्पष्टपणे सांगितले की, मी

गुन्हेगाराची गळफास लावून आत्महत्या

मुंबई, सोमवार (प्रतिनिधी) - चोरी, जवरी चोरीसह अन्य गंभीर गुन्हांतील एका कैदावरील गुन्हेगार कुष्णा गोप-लाड देवेंद्र (२५) याने कालघरात गळफास लावून आत्महत्या केल्याची घटना अॅम्पॅट हिल परिसरात उघडकीस आली आहे. दारूच्या नशेत पत्नीसोबत झालेले भांडण आणि भांडणानंतर पत्नी माहेरी निघून गेल्याने त्याने आत्महत्या केल्याचे बोलले जाते. याप्रकरणी अॅम्पॅट हिल पोलिसांनी अपमृत्यूची नोंद केली आहे. कुष्णा हा अॅम्पॅट हिल येथील शिव-कोळीवाडा परिसरात राहत होता. दारू पिण्यावरून त्याचे त्याची पत्नी धनलक्ष्मीसोबत नेहमीच भांडण होत होते. काल रात्री तो पुन्हा मद्यप्राशन करून घरी आला. यावेळी त्याने त्याच्या आईसह भावासोबत भांडण केले होते. या भांडणामुळे तिथे प्रचंड गोंधळ निर्माण झाला होता. त्यानंतर तो पोटेमालव्यावर असलेल्या घरी झोपण्यासाठी निघून गेला. सोमवारी सकाळी दहा वाजता त्याच्या भावाला त्याने घरात गळफास लावून आत्महत्या केल्याचे दिसून आले.

५०० शिक्षकांचा पगार ५ महिन्यांपासून रखडला

रात्रशाळेकडे सरकारचे दुर्लक्ष

मुंबई, सोमवार - गोगरीब आणि गरजू विद्यार्थ्यांना शिक्षण देणार्या रात्रशाळांतील तब्बल ५०० शिक्षकांचा पगार गेल्या ५ महिन्यांपासून रखडलेला असल्याची गंभीर बाब आज उघड झाली. या रात्रशाळांमध्ये कार्यरत असणारे शेतकडे शिक्षक पूर्णवेळ इच्छीत करत असतानाही शासनाकडून केवळ अर्ध्या वेळ इच्छीतचा पगार दिला जात आहे. याबाबत शासनाकडे वारंवार पाठपुरावा केल्यानंतर देखील राज्य सरकारकडून अक्षय्य दुर्लक्ष केले जात असल्याचा आरोप शिक्षकांकडून केला जात आहे. राज्य सरकारच्या वतीने मे महिन्यात काढण्यात आलेल्या परिपत्रकानुसार शासनाच्या वतीने रात्रशाळांमधील शिक्षकांना पूर्ण वेळ इच्छीत आदेश देण्यात आले होते. मात्र तरीही शासनाकडून शिक्षकांना केवळ अर्ध्या वेळ इच्छीतचा पगार दिला जात आहे. या शिक्षकांना सर्वसाधारणपणे २० हजार रुपयांच्या आसपास पगार दिला जातो. यासोबतच रात्रशाळांतील शिक्षकांना इतरांप्रमाणे अन्न शासकीय सुविधांपासून वंचित ठेवण्यात आले असून पेंशनबाबतही शासनाकडून अन्याय केला जात असल्याची ओरड शिक्षकांकडून केली जात आहे. केवळ शिक्षकांवरच नाही तर रात्रशाळांमध्ये शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांच्या सोयीसुविधांकडे शासनाकडून दुर्लक्ष केले जात आहे. या शाळेत शिकणाऱ्या विद्यार्थ्यांने सांगितले की, रात्रशाळेत शिकणाऱ्या मुलांना निधी अभावी शैक्षणिक उपकरणांना मुकावे लागते. आमच्या शाळेत अभ्यासाव्यतिरिक्त कोणतेही अन्य उपक्रम होत नाहीत.

दिवाळीत साईबाबांना चार कोटींची आभूषणे

मुंबई, सोमवार - यावर्षी दिवाळीत जगभरातून हजारो साईभक्त दाखल झाले होते. लक्ष्मीपूजाच्या दिवशी साईबाबांच्या मूर्तीवर जवळपास ४ कोटी २२ लाख रुपयांचे आभूषणे घालण्यात आली होती. त्यामध्ये सुवर्णजडीत शाल, हिरण्डीत रत्नमुद्र, सोन्याचे अलंकार घालण्यात आले होते. हे सर्व भक्तांच्याद्वारे आकर्षक ठरले. या ऐवढेसंपन्न मोठ्या पारंपरिक पध्दतीने करण्यात आले. साकोरी येथील उपासनी महाराज देवस्थानकडून बाबांना सोन्याचे ब्रेसलेट व सोन्याची अंमठी गुदरुक्षीणा म्हणून चढविण्यात आली. यावेळी शिडीच्या देवस्थानाच्या संपत्तीची माहिती पुढे आली आहे शिडीच्या साईबाबा संस्थाकडे १५००० कोटीचे डिपॉझिट बँकेत आहेत. ३८० किलो सोने, ४५०० किलो चांदी, १० कोटी रुपयाचे हिरे आहेत.

ही संपत्ती दिवसेंदिवस वाढत आहे. शिडीची कीर्ति देश-विदेशात वाढत आहे. रोज सरासरी १ लाख भाविक शिडीदरबारी हेजरी लावतात. उत्सवाच्या काळात ही संख्या पाच ते १० लाखांच्यावर जात असते. जगभरातून येणारे साईभक्त साई चरणी मोठे दान करत असतात. यावर्षी प्रथमच जगभरातून आलेल्या साईभक्तांनी दिवाळी साजरी केली. लक्ष्मीपूजाला १५ वर्षांची परंपरा आहे. शिडीमध्ये चारही दिवस

सात लाख रुपयांच्या चोरीप्रकरणी नोकराविरुद्ध गुन्हा दाखल

मुंबई, सोमवार - सात लाख रुपयांच्या चोरीप्रकरणी नोकराविरुद्ध एमआयडीसी पोलीस ठाण्यात गुन्हा दाखल केला आहे. हा नोकर पळून गेल्याने त्याच्या अटकेसाठी आता पोलिसांनी शोधमोहीम सुरू केली आहे. केसवन सोमा सुंदर हे डॉबिवली येथे राहत असून अंधेरीतील स्पाईसजेट लिमिटेड या दुकानात कामाला आहेत. आरोपी नोकराने १७ ते २२ ऑक्टोबर या कालावधीत दुकानातून सात लाख रुपयांचे टायटरच्या १५ हून अधिक महागडी घड्याळांची चोरी केली. हा प्रकार काल उघडकीस येताच हेसवन सुंदर यांनी एमआयडीसी पोलीस ठाण्यात तक्रार केली होती. त्यांच्या तक्रारीवरून पोलिसांनी नोकराविरुद्ध चोरीच्या गुन्हाची नोंद करून त्याचा शोध सुरू केला आहे.

घरफोडीच्या दोन गुन्हांत साडेआठ लाख रुपयांची लूट झाल्याची घटना विक्रोळी आणि मालाड परिसरात घडली. विक्रोळी येथे प्रकाश गंगाधर घोखे यांच्या घरात काल दुपारी त्यांच्या घरातील कुलूप तोडून काही चोरट्यांनी घरात प्रवेश मिळविला होता. या चोरट्यांनी घरातील लोखंडी कपाटातील सोन्याचे दागिने आणि रोख रक्कम ६ लाख १२ हजार रुपयांचा मुद्देमाल पळवून नेला. सायंकाळी सात वाजता हा प्रकार त्यांच्या लक्षात येताच त्यांनी विक्रोळी पोलिसांना ही माहिती दिली होती. दुसरी घरफोडीची घटना मालाडच्या मालवणी परिसरात घडली. श्योमन अंधोनी फुराडे ही महिला मद जेड्री, व्हॅनीला तलावाजवळ राहते. तीन दिवस फुराडे कुटुंबिय हे मुंबईबाहेर होते. यावेळी घरात कोणीही नसल्याची संधी साधून काही अज्ञात चोरट्यांनी त्यांच्या घरात प्रवेश मिळवून ११३ ग्रॅम वजनाचे सोन्याचे दागिने आणि एक मोबाईल असा २ लाख ३१ हजार रुपयांचा मुद्देमाल चोरी केला होता. याप्रकरणी मालवणी आणि विक्रोळी पोलिसांनी दोन घरफोडीच्या गुन्हाची नोंद करून आरोपींचा शोध सुरू केला आहे.

क्राइम डायरी

कांदिवलीतील मोबाईल चोरस अटक कांदिवलीत एका मोबाईल दुकानातील शट्ट तोडून सुमारे साडेसात लाख रुपयांचे विविध कंपनीचे मोबाईल चोरी करून पळून गेलेल्या आरोपीला कांदिवलीच्या मालकाने कांदिवली पोलिसात चोरीची तक्रार केली. याप्रकरणी चोरीचा गुन्हा नोंद होताच वरिष्ठ पोलीस निरीक्षक मुकंद पवार यांच्या पथकाने अविनाश पवार याला चौकशीसाठी ताब्यात घेतले होते. पोलीस चौकशीत त्याने चोरीची कबुली दिली. या मोबाईलची किंमत ३

स्वागत दिवाळी अंकाचे !

चिंतन आदेश
दरवर्षी वेगळ्या धाटणीचे विषय घेऊन दिवाळीचा साहित्य गोडवा वाढविणाऱ्या 'चिंतन आदेश'ने यंदाच्या दिवाळी अंकाला 'प्रेम' विशेषांकाचा भरजरी साज चढविला आहे. 'ज्योत से ज्योत जलाते चलो, प्रेम की गंगा बहाते चलो...' हे गाणे गुणगुणत हा अंक वाचकांना 'प्रेमाच्या गावा' घेऊन जातो. आध्यात्म, साहित्य, संस्कृती, काव्यच नव्हे तर पती-पत्नी, आईवडील-मुले, मित्र-मैत्रीण अशा विविध नात्यातील अधिक, त्या प्रहाचा प्रभाव व्यक्तीच्या व्यवसायावर व समाजातील स्थानावर होत असतो. 'पितृश्राद्ध' आणि 'पितृरुण'-पितृदोष आणि 'ज्योतिषशास्त्र' या विषयावरील लेखात पितृपक्षाचे विवेचन करणारा शाश्वत लेख आहे. 'सातव्या स्थानातील शनि,

वैवाहिक सौख्य आणि 'लाल किताब'मधील उपाय यात विवाहविषयक वेगळ्या उपाययोजना सांगितल्या आहेत. 'लाल किताब' हा मूळ ग्रंथ उर्दू ग्रंथ असून त्याचे लेखक पंडित गिरधारीलाल शर्मा आहेत. सर्वसामान्य व्यक्तीला कमीतकमी खर्चात आणि सोपे तोडणे त्यांनी या पुस्तकात अलंकेत लोकप्रिय ठरला. या अंकात अभिनेत्री माधुरी दीक्षितबाबतची कुंडली मांडली आहे. तसेच 'अर्थशास्त्रीय समुद्र मंथन' या लेखात भारतीय अर्थव्यवस्थेतील ऐतिहासिक बदलांचे शिल्पकार आर्दीची माहिती दिली आहे. 'भास्कर पाटील-श्री संत गजानन महाराज शेगाव यांचा दूरदर्श भक्त' या लेखात गजानन महाराज यांच्या भास्कर पाटील यांच्यावरील लेख आहे. हा संपूर्ण अंक वाचनीय आहे.

लेखन यंदाच्या साहित्य रंजन या दिवाळी अंकात आहे. विविध कविता, साहित्य विषयावरील लेख, वार्षिक राशी भविष्य आदींनी हा दिवाळी अंक सुंदररित्या सजला असून पौराणिक क्षेत्रातील या अंकाचे लेखन फार ऊल्लेखनीय आहे. सदतिसावा गुण, सर्जिकल स्ट्रुईक, अर्जुन अंगात आला, पाहुणा, महाभारतात तू तू मै मे आदी लेख मर्मस्पर्शी आहेत. दिवाळ सणात वैचारिक खाद्य पुरविणारा हा एक उत्तम दिवाळी अंक असून कलाप्रतिभेचा हा एक सूक्ष्म शोध आहे असे म्हटल्यास काही वागवे ठरणार नाही.